

υπόγειον δωμάτιον τοῦ Δημοτικοῦ Καταστήματος Κοζάνης, μετεφέρθη καὶ ἐτακτοποιήθη κατ' οἰκονομίαν εἰς τὸ νεότευκτον κτήριο τῆς Κοβενταρείου Δημοτικῆς Βιβλιοθήκης Κοζάνης, ἕως οὗτο ἰδρυθῆ τὸ Μουσεῖον τῆς πόλεως ἐπὶ παραχωρηθέντος ὑπὸ τοῦ Δήμου Κοζάνης οἰκοπέδου.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Συλλογὴ Φλωρίνης ἐτοιμά-

Σχέδ. 17. Κάτοπις λαξευτοῦ τάφου μετὰ τομῆς κατὰ μῆκος καὶ ἕτερον λάξευμα παρὰ τὸν τάφον πλησίον τῆς Καρυδίτης Κοζάνης

ζεται ἵνα μεταφερθῆ εἰς τὸ ὑπὸ ἀνέγερσιν Μουσεῖον Φλωρίνης. Εἰς τὴν Συλλογὴν, ἐκτὸς ἄλλων τυχαίων εὐρημάτων, εἰσήχθησαν περὶ τὰ 50 διάφορα νομίσματα παραδοθέντα ὑπὸ τοῦ Δημητρίου Α. Γεωργιάδου, κατοικοῦ Ἀμμοχωρίου.

Φ. Μ. ΠΕΤΣΑΣ

*

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΒΕΡΓΙΝΑΣ

Αἱ ἀνασκαφαὶ εἰς τὴν Βεργίναν διεξήχθησαν καὶ ἐφέτος, ὡς καὶ κατὰ τὸ προηγουμένον ἔτος, εἰς τὸ Ἀνάκτορον καὶ τὴν Μεγάλην Τοῦμπα.

Εἰς τὴν Μ. Τοῦμπα ἡ ἀνασκαφὴ περιορίσθη εἰς τὴν διεύρυνσιν καὶ ἐπιμήκυνσιν τῆς τάφρου, ἣ ὅποια ἀνεσκάφη κατὰ τὴν προηγουμένην ἀνασκαφικὴν περίοδον, ἀφοῦ προηγουμένως ἀπεμακρύνθησαν τὰ χρώματα, τὰ ὅποια εἶχον πέσει ἐντὸς αὐτῆς λόγῳ τῶν βροχῶν τοῦ χειμῶνος. Τοῦτο ἐθεωρήθη ἀναγκαῖον διὰ τὰς περαιτέρω ἐργασίας εἰς μεγαλύτερον βάθος.

Ἡ ἀνασκαφὴ ἐγένετο κατὰ στρώματα, καὶ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ δημιουργηθῆ ἐπίπεδον ἐπικλινῆς μὲ κατεύθυνσιν ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυ-

σμάς, ἥτι ἀπὸ τῆς περιφερείας πρὸς τὸ κέντρον τῆς Τοῦμπας, ὅπου τὸ μεγαλύτερον βάθος τῆς τάφρου ἐφθασε εἰς τὰ 11.50 μ'. Ἐν τούτοις καὶ εἰς τὸ μεγαλύτερον τοῦτο βάθος εὐρισκόμεθα εἰσέτι ὑψηλότερον τοῦ ἐπιπέδου τῆς ἐπιφανείας τοῦ φυσικοῦ ἐδάφους.

Αἱ στρωματογραφικαὶ παρατηρήσεις εἶναι ὁμοίαι μὲ τὰς τῶν προηγουμένων ἀνασκαφῶν. Στρώματα ἐκ μεγάλων ἀργῶν λίθων ἐναλλάσσονται πρὸς στρώματα ἄμμοχαλίκων καὶ καθαροῦ χρώματος. Τὰ τυχαῖα εὐρήματα ἦσαν πτωχά. Εὐρέθησαν: α) δύο τεμάχια στηλῶν, ἐντὸς τῶν χωμάτων τὰ ὅποια εἶχον καταπέσει ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων στρωμάτων, ἐν ἐκ πεσσοειδοῦς πωρίνης στήλης, τὸ δ' ἕτερον ἐκ μαρμαρίνης μετὰ μικρᾶς γεισοειδοῦς προεξοχῆς εἰς τὸ ἄνω ἄκρον, ἣ ὅποια σφῆζει καὶ ἴχνη χρώματος ἐρυθροῦ ἐξ ἰωνικοῦ κυματίου. β) ἐν μελαμβαφῆς πινάκιον μετ' ἐπιπέδων ἀνθεμίων

εἰς τὸ ἐσωτερικόν, σχεδὸν ἀκέραιον, τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. καὶ γ) ὀλίγα σχετικῶς ὄστρακα καὶ τινα μικροαντικείμενα.

Αὐτὰ μετὰ τῶν εὐρημάτων τῆς προηγουμένης ἀνασκαφῆς, γραπτῆς στήλης κ.ἄ., ἐνισχύουν τὴν ἄποψιν ὅτι ἡ Τοῦμπα κατασκευάσθη ἐκ χωμάτων καταστραφέντων τύμβων τοῦ παρακειμένου νεκροταφείου, διὰ νὰ καλύψῃ πιθανὸν τάφον, εὐρισκόμενον κάτωθι τῆς ἐπιφανείας τοῦ φυσικοῦ ἐδάφους.

Εἰς τὸ Ἀνάκτορον αἱ ἐργασίαι περιορίσθησαν κυρίως εἰς τὴν νοτιὰν ἐξωτερικὴν πλευρὰν αὐτοῦ κατὰ μῆκος τοῦ νοτίου τοίχου, ἰδιαιτέρως δὲ εἰς τὴν ΝΑ. γωνίαν του, ἀφοῦ προηγουμένως ἐγένε γενικὸς καθαρισμὸς ὅλου τοῦ Ἀνακτόρου ἐκ τῶν χόρτων, τὰ ὅποια εἶχον καλύψει τοῦτο εἰς ὅλην τὴν ἔκτασιν.

Μετὰ τὴν ἀπαλλοτριώσιν τοῦ κτήματος τοῦ Γ. Κωτσοπούλου, κειμένου ἀμέσως νοτίως τοῦ Ἀνακτόρου, ἀπεφασίσθη νὰ ἐρευνηθῆ ἡ νοτιὰ ἐξωτερικὴ πλευρὰ τοῦ Ἀνακτόρου. Αἱ ἐργασίαι ἤρχισαν ἀπὸ τὴν ΝΑ. γωνίαν καὶ συγκεκριμένως ἀπὸ τὴν προέκτασιν τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου, νοτίως καὶ δυτικῶς τῆς γωνίας αὐτῆς. Διε-

πιστώθη ότι ο μὲν ἀνατολικὸς τοίχος συνεχίζεται ἐπὶ 6.50 μ. νοτίως τῆς ἐξωτερικῆς ΝΑ. γωνίας, ἐπ' αὐτοῦ ὅμως καταλήγει ἄλλος, κάθετος πρὸς αὐτὸν καὶ παράλληλος πρὸς τὸν νότιον, ἀπέχων ἀπὸ τοῦτου 4.80 μ. Τοῦτου, τοῦ νοτίου ἐξωτερικοῦ τοίχου, ἀπεκαλύφθη τμήμα 5.60 μ. δυτικῶς τῆς ΝΑ. γωνίας, ἕτερον δὲ τμήμα του ἐπεσημάνθη δυτικώτερον, εἰς τομὴν γενομένην νοτίως τοῦ τοίχου τοῦ χωρίζοντος τοὺς χώρους V καὶ X.

Ὁ νέος οὗτος τοίχος ἔχει πλάτος 0,87 μ., ὅσον καὶ ὁ ἀνατολικός, καὶ ὕψος σφζόμενον 0,97 μ., ἀποτελεῖται δ' ἐκ δύο σειρῶν ἐπαλλήλων πωρίνων δόμων, μᾶλλον ἀτελῶς εἰργασμένων. Περισσότερον ἐπιμελημένη εἶναι ἡ νοτία ὄψις τοῦ τοίχου. Γενικῶς ἡ μορφή τούτου δὲν ὁμοιάζει με τὴν τῶν λοιπῶν τοίχων τοῦ Ἐνακτόρου, εἰ μὴ μόνον με τὴν ἀκανόνιστον κατασκευὴν τῆς προεκτάσεως τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου. Πιθανὸν εἶναι ὅτι καὶ οἱ δύο ἀποτελοῦν νεότεραν κατασκευὴν, δημιουργοῦσαν χῶρον ἀντίστοιχον πρὸς τὴν βορείαν στοὰν τοῦ Ἐνακτόρου, ἂν καὶ πολλὰ ἀπὸ τὰ ἀνευρεθέντα ὄστρακα ἄνωθεν καὶ ἐκατέρωθεν τοῦ νοτίου ἐξωτερικοῦ τοίχου εἶναι πρῶϊμα ἑλληνιστικά. Καὶ εἰς τὸ σημεῖο τοῦτου τῆς ἀνασκαφῆς, ἀλλὰ καὶ κατὰ μῆκος τῆς ἐξωτερικῆς πλευρᾶς ὀλοκλήρου τοῦ τοίχου, εὑρέθησαν πολλὰ ὄστρακα ἑλληνιστικά, καὶ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, μεταξύ τῶν ὁποίων δύο τεμάχια ψευδοπαρθύρων, τμήματα σπονδύλων κιόνων, ἑνὸς ἀμφικίονος καὶ μιᾶς ἑλικῆς κιονοκράνου, τὰ περισσότερα ἄνωθεν τοῦ νοτίου ἐξωτερικοῦ τοίχου, καὶ πολλὰ τμήματα πηλίνης σίμης μετὰ γραπτῶν ἀνθεμίων.

Σημαντικὸν εἶναι τὸ πλῆθος τῶν κεράμων, ἐκ τῶν ὁποίων τινὲς ἠγεμόνες καλυπτῆρες ἀνθεμωτοί, αἱ ὁποῖαι εὑρέθησαν κατὰ μῆκος ὄλου τοῦ νοτίου τοίχου, ἰδίως ὅμως νοτίως τοῦ δωματίου D, ὅπου παχὺ στρώμα κεράμων ἀφέθη κατὰ χώραν εἰς τὸ ὕψος τοῦ τοιχοβάτου τοῦ νοτίου τοίχου, καθὼς καὶ τὸ πλῆθος τεμαχίων ἀσβεστοκονιάματος ἐρυθροῦ, λευκοῦ καὶ κιτρίνου χρώματος.

Παρατηρήθησαν ἐπίσης ἴχνη καύσεως εἰς πολλὰ σημεῖα, περισσότερο ὅμως εἰς τὴν γωνίαν τοῦ νοτίου ἐξωτερικοῦ τοίχου καὶ νοτίως τῆς προεκτάσεως τοῦ ἀνατολικοῦ, ὡς καὶ νοτίως τοῦ χώρου C, ὅπου καὶ εὑρέθη ἡ πρὸς N. συνέχεια τοῦ πηλίνου ἀγωγοῦ τοῦ διατρέχοντος κατὰ μῆκος τὸν χῶρον αὐτόν, ἄνωθεν τοῦ παλαιότερου πωρίνου. Ὁ πηλίνος οὗτος ἀγωγὸς συνεχίζεται νοτίως καὶ πέραν τῆς ἀνασκαφῆς περιοχῆς.

Νοτίως τοῦ χώρου C καὶ καθ' ὅλον τὸ πλάτος αὐτοῦ εὑρέθη ὑπὸ τὸν πηλινὸν ἀγωγὸν ψηφιδωτὸν ἀμελοῦς κατασκευῆς, κείμενον 0,16 μ. βαθύτερον τοῦ κατωφλίου τοῦ χώρου τούτου. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτου καὶ μεταξύ τοῦ κατωφλίου καὶ τοῦ τοίχου τοῦ χωρίζοντος τὰ δωματία C καὶ D, πλησίον τοῦ νοτίου τοίχου τοῦ C, καὶ εἰς βάθος 0,90 μ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὑψηλοτέρου σημείου του, εὑρέθη κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ἓν νόμισμα χαλκοῦν, τοῦ Φιλίππου Β', μετ' ὀστράκων μελαμβαφῶν τοῦ τύπου τῆς «Δυτικῆς κλιτύος».

Μετὰ τὸ πέρασ τῶν ἀνασκαφικῶν ἐργασιῶν περιεφράχθησαν διὰ συρματοπλέγματος τόσον ἡ τάφος τῆς M. Τούμπας, ὅσον καὶ ἡ νοτία πλευρὰ τοῦ Ἐνακτόρου.

Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν ἀνασκαφῶν φοιτηταὶ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης παρηκολούθησαν τὰς ἐργασίας, ἐνισχυθέντες οἰκονομικῶς πρὸς τοῦτο ἐκ τοῦ εἰδικοῦ κονδυλίου τοῦ Πανεπιστημιακοῦ προϋπολογισμοῦ, συγχρόνως δὲ φοιτηταὶ τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς ἐσχεδίασαν λεπτομερῶς τὸν στυλοβάτην τοῦ περιστυλίου καὶ τοὺς περισσοτέρους τῶν τοίχων οἱ ὁποῖοι δὲν εἶχον μέχρι σήμερον σχεδιασθῆ.

Πολύτιμον βοήθειαν εἰς τὴν ἀνασκαφὴν προσέφερον ἡ βοήθὸς τῆς Β' ἔδρας Ἀρχαιολογίας τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς δ. Δέσποινα Χατζῆ, ἡ ὁποία εἶχε τὴν ἄμεσον ἐποπτείαν καὶ ἦτο ὑπεύθυνος διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ ἡμερολογίου.

M. ΑΝΑΡΟΝΙΚΟΣ

*